

Facultat de Psicologia, Ciències
de l'Educació i de l'Esport Blanquerna

Universitat Ramon Llull

EL JARDÍ INFINIT

DISSENY D'UNA PROPOSTA EDUCATIVA DE MILLORA DEL PATI DE L'ESCOLA D'EDUCACIÓ INFANTIL XIPELL (0-6 ANYS)

Cognoms i nom de l'autor: Anglada Alpiste, Laura

Data de lliurament: 18/05/2018

Estudis i centre: Grau Educació Infantil, Universitat Ramon Llull

Curs i torn: 4t Ed. Infantil – J

Assignatura: Treball de final de Grau

Tutora: Dolors Ribalta

RESUM

Actualment s'estan replantejant molts temes en relació a l'educació, i un dels punts reflexionats és l'espai exterior. Aquest espai és important que estigui pensat per jugar, però també per aprendre. L'objectiu central d'aquest estudi és dissenyar una proposta educativa de millora del pati de l'escola d'educació infantil Xipell (0-6 anys). Per donar resposta a aquest objectiu, s'ha dut a terme una proposta a partir de la metodologia qualitativa; de manera que s'ha recollit informació mitjançant observacions i entrevistes, a mestres i infants. Els resultats obtinguts demostren que tots els participants detecten la necessitat d'una reforma de l'espai, i aproven el canvi. En el marc teòric, es tindran en compte aspectes com el desenvolupament infantil dels 0 als 6 anys, l'arquitectura, la importància del jardí i del joc, la natura, i el disseny de l'espai, juntament amb la normativa i recomanacions pels espais exteriors.

Paraules clau: pati, jardí, dissenyar, educació infantil, 0-6 anys.

ABSTRACT

Many topics are currently being reconsidered in relation to education, and one of the points reflected is outer space. This space is important that it is designed to play, but also to learn. The main objective of this study is to design an educational proposal for the improvement of the playground of the Xipell childhood education school (0-6 years). To meet this objective, a qualitative methodology has been carried out; so that information was collected through observations and interviews, teachers and children. The results obtained demonstrate that all the participants detect the need for a reform of the space, and approve the change. In summary, aspects such as child development 0 to 6 years, architecture, the importance of the garden and game, nature, and designing space, will be taken into account, along with the regulations and recommendations for outdoor spaces.

Keywords: playground, garden, design, kindergarten, 0-6 years.

INTRODUCCIÓ

Aquest treball recull el disseny d'una proposta educativa de millora d'un pati d'una escola d'educació infantil (0-6 anys) de Ciutadella de Menorca. Ens situem a l'escola d'educació infantil Xipell, ubicada al centre del poble de Ciutadella. La titularitat és del Bisbat de Menorca i, per tant, és cristiana, i compta, entre els dos cicles, amb un equip docent format per 4 educadores, 7 mestres, i 142 infants.

Després d'observar el pati de l'escola i com els nens i nenes interaccionen amb aquest, creiem que seria convenient fer una proposta de reforma del pati, perquè pensem que l'espai ofereix més possibilitats de les que s'utilitzen actualment.

La finalitat del canvi és poder oferir als infants un espai que alhora de ser lúdic, sigui educatiu.

Actualment, l'educació ha patit una gran evolució, ja no es concep l'escola com un lloc on guardar els infants, sinó que es veu més enllà, i s'entén com un lloc on els infants aprenen i es desenvolupen holícticament.

Seguint amb aquesta idea de canvi hem de pensar en la totalitat de l'edifici escolar. Tal com diu Sasot Ibáñez "en el nou paradigma educatiu, l'espai d'aprenentatge és tota l'escola (dins i fora) i no només les aules" (2015, p.20). Tots els espais on es mouen els infants han d'estar pensats per a ells, han de provocar, suggerir, fer pensar i interactuar.

Abans d'explicar aspectes més propis dels patis (arquitectura, importància del jardí i del joc, natura, el disseny de l'espai, i recomanacions i normativa), ens centrarem en el desenvolupament dels infants.

MARC TEÒRIC

Desenvolupament infantil

L'etapa d'educació infantil és l'etapa on es produeixen més canvis en un període de temps curt. A més a més, com deia Emmy Pikler (1984) "el desarrollo del niño es un proceso complejo. Algunos de sus aspectos (el aspecto motor, el cognitivo, el motivacional, etc.) se hallan interrelacionados, se influyen mutuamente y están condicionados por el medio en el que tiene lugar el desarrollo" (p.22). Per això és tan important oferir els millors espais i amb les millors possibilitats als infants.

Seguint l'ordre cronològic del desenvolupament dels infants de 0 a 6 anys,

El nadó neix amb unes capacitats perceptives (visió, audició, tacte, gust i olor) força elaborades que són la base per al desenvolupament posterior de totes les capacitats i que li permeten tenir un contacte amb el món de les persones que l'envolten. (Bassedas, Huguet i Solé, 1996, p.37).

Aquestes capacitats són la base dels aprenentatges posteriors i són accions "bàsiques perquè l'infant pugui anar coneixent les característiques dels objectes del seu entorn i la influència que ell mateix pot tenir en relació amb aquests objectes" (Bassedas et al. 1996, p.37).

Els aprenentatges d'aquesta etapa (0-2 anys) es basen en els canvis de posició i desplaçaments (del rastreig fins a caminar), adquisicions perceptivomotors, inici de la prensió dels dits (pinça fina) i les capacitats cognitives. "Aquesta adquisició, des del punt de vista psicomotor, és bàsica per evolucionar cap al domini i el coneixement de les possibilitats del cos" (Bassedas et al. 1996, p.32).

Basant-nos en la classificació de Ruiz Pérez (1987), el desenvolupament motriu dels 2 als 6 anys, passa d'un primer moment amb falta de coordinació i dificultats per aguantar l'equilibri, a un segon període on es desenvolupen les capacitats d'equilibri i d'estabilitat que requereixen desplaçament en relació amb l'eix corporal, i finalment habilitats que impliquen bàsicament una part del cos amb relació a un objecte.

La pràctica de les habilitats que hem esmentat permet desenvolupar una consciència més àmplia del cos que ajuda a fer una construcció progressiva de

l'esquema corporal, importantíssim, al seu torn, en la construcció de la pròpia identitat. [...] Un altre element que ajuda a dur a terme el desenvolupament de l'esquema corporal és l'exercitació de les aptituds bàsiques de resistència, força, flexibilitat, agilitat i velocitat. (Bassedas et al. 1996, p.34)

Si volem que els infants tinguin un desenvolupament holístic i saludable de les capacitats cognitives, socials, físiques i emocionals, és imprescindible que puguin viure experiències de qualitat.

Arquitectura

Per viure aquestes experiències de qualitat, s'ha de disposar de recursos i materials amb els quals donem resposta a aquestes necessitats, i és per això que s'ha de tenir en compte l'arquitectura, i la importància del jardí i del joc.

Com dèiem al principi, tot ha evolucionat (la societat, els avenços tecnològics, la ciència, la salut, entre d'altres), i sembla que les escoles s'hagin quedat lligades al model i metodologia del passat.

En els darrers anys, la societat ha anat evolucionant en consonància amb el progrés: si l'escola ha evolucionat com a institució, i ha anat creixent i adaptant els continguts curriculars a les necessitats educatives que es derivaven de l'avenç de la societat, els estudis sobre el funcionament del cervell i els processos d'aprenentatge, per què els seus patis es mantenen en el passat? Més concretament, per què els patis escolars es mantenen pràcticament igual que fa noranta anys? (Marín, 2009, p.19)

L'avenç de la societat, el canvi del model pedagògic i les necessitats educatives, els estudis sobre el funcionament del cervell i els processos d'aprenentatge, demostren que és necessari un replantejament dels edificis escolars.

Però si aquest model pedagògic ha canviat, perquè no estan canviant les infraestructures de les escoles? L'arquitectura, els espais i el disseny de l'escola han d'anar en consonància amb la filosofia d'aquesta. Com diu Carbonell (2015) "ras i curt: l'arquitectura escolar és un dels components que defineixen millor el currículum explícit i amagat. Els espais són els textos invisibles" (p.5). Estan directament relacionats, i sovint, prenen més importància els espais i el disseny, que el model pedagògic, ja que és quelcom palpable i visual.

Importància del jardí

A causa de la relació directa de l'arquitectura amb el model educatiu del centre hem de prendre consciència de la importància del jardí. Ja ho deia clarament "Heike Freire: el tiempo al aire libre debería ser un derecho fundamental de la infancia" (Martínez, 2015, p.16). I com també diu Marín (2012) "el temps del pati constitueix per a molts infants el temps de joc i convivència més intens del dia" (p.34).

I és que quan els infants estan al jardí, estan jugant, però també estan aprenent i desenvolupant les seves capacitats, per tant no podem oblidar el valor educatiu d'aquests espais i hem d'adequar els patis escolars a la seva funció educativa com a espais estimuladors de la capacitat de jugar dels infants i del desenvolupament de les seves funcions motrius, cognitives, socials i emocionals.

És per aquest motiu que "els espais exteriors han de ser pensats amb la mateixa cura que els interiors" (Ritscher, 2012, p.49). Potser, aquesta falta de valor cap als patis també ve donada en part per la concepció que la societat té de la paraula pati. Per a Ramos (2004) "la paraula pati no ens suggereix cap mena de contingut educatiu" (p. 11). És per aquest motiu que es proposa utilitzar la paraula jardí, amb la qual la concepció canvia. "La paraula jardí ja ens suggereix un espai natural, calma, sol, flors, arbres, bancs per seure-hi, sorra, aigua, convivència, infants, mares, veïns. Un seguit de paraules que són vives, que enriqueixen, que fan créixer, que eduquen" (Ramos, 2004, p.11). Per tant, el jardí (com l'anomenarem a partir d'ara), ha de ser un lloc molt pensat i reflexionat des del punt de vista educatiu.

Importància del joc

Al jardí és on els infants es passen més temps jugant (Marín, 2012), i atès que cada vegada els infants tenen més interès pel joc (Tardos, 2011), nosaltres com educadors hem de deixar més lloc per aquest, i d'aquesta manera, l'infant "cada vegada [juga] més temps i cada vegada està més submergit en el joc. Aprèn a observar, a actuar seriosament" (Tardos, 2011, p.9).

En aquest punt és interessant esmentar que:

El joc té a l'educació infantil la consideració d'àrea d'aprenentatge i ens hi hem de referir com un mitjà de gaudi personal i de facilitador de relacions amb un mateix, amb els altres i amb els objectes. I aquesta és una més de les raons que

ens fan prendre consciència del model d'escola que volem a l'educació infantil.
(Balcells, 2015, p.32)

A més a més, Anna Tardos (2011) afegeix "el joc satisfà una necessitat interior. El seu contingut, els seus efectes són inseparables de les motivacions interiors que l'han fet néixer" (p.31).

La importància d'aquest joc també es basa en les quatre condicions en què es desenvolupa:

“1.Seguretat, tranquil·litat. [...]

2.Possibilitat de moure's lliurement. [...]

3.Molt de temps. [...]

4.Jocs, objectes, instruments, materials, estimulen i enriqueixen l'activitat de l'infant"
(Tardos, 2011, p.13).

Dites condicions és convenient tenir-les presents a l'hora de pensar les propostes educatives que es volen oferir al jardí.

Natura

No podem parlar d'aprenentatge sense mencionar la natura, perquè "aprenentatge i natura van íntimament lligats" (Teixidó, 2015, p.16). Tenen una relació directa, i és que "la vegetació ajuda al desenvolupament del sistema nerviós dels més petits, i a la vegada és una gran eina per mantenir l'aire més saludable" (Silvestre i Solanas, 2015, p.26-27).

La importància de la natura es pot apreciar en el punt 3 del total de 30 punts de l'Escola Nova definits per Adolphe Ferrière (1912) que diu que l'escola ha d'estar situada enmig de la natura, perquè és el medi natural de l'infant. Però aquesta natura s'ha de poder viure en primera persona "puesto que el conocimiento no puede desligarse de la vivència. Lo que realmente queda e importa es lo que entra a través de los sentidos: se toca, se huele, se escucha, se respira, se ve, se prueba..." (Martínez, 2015, p.17).

Per tant, com hem vist és molt important la natura i la vegetació, però ahora també és important que els infants puguin experimentar i sentir-les.

El disseny de l'espai

A l'hora de donar una segona oportunitat a un espai escolar hem de pensar i mirar tot allò que cal millorar, però també hem de saber veure el que sí que funciona i agrada als infants, per poder-ho mantenir.

Cal pensar i dissenyar l'escola com a espai d'aprenentatge i de vida. Els espais escolars han de permetre la creativitat i la interacció de les persones en situació d'ensenyament i aprenentatge. És per això que el diàleg entre l'àmbit educatiu i arquitectònic és essencial. (Teixidó, 2015, p.11)

Cal pensar en diferents espais (natura, tranquil·litat, amagatalls, reunió, moviment, etc.) per poder arribar al màxim a totes les diferents demandes que tenen els infants. "L'escola ha de ser un conjunt d'espais que estableixen relació amb el lloc i el món exterior en comptes d'aïllar o empresonar els més joves durant moltes hores al dia" (Teixidó, 2015, p.13). S'han de crear zones on els infants se sentin còmodes, zones que convidin a jugar i estar-s'hi.

Tot això s'ha de fer pensant amb l'estètica. És important que el lloc on els infants comencen a jugar estigui preparat amb cura i moblat amb gust. Els infants no tenen ganes de posar-se a jugar amb totes les seves joguines en desordre, per exemple, totes barrejades en un cove o en una caixa que aboquem. I és que, com diuen Gradaïlla i Navarro (2015), "l'estètica permet a l'infant ser més creatiu i també propicia aprenentatges" (p.47).

Podem resumir tota la informació citada fins al moment en la següent cita de Marín (2012):

La conclusió és òbvia: el pati és en si mateix un espai educatiu com a estimulador del joc infantil i possibilitador d'aprenentatges, però, perquè ho sigui, cal una nova mirada positiva i estimuladora, plena de reptes i d'oportunitats educatives que permeti que el pati no sigui vist com una amenaça, sinó com un recurs educatiu vital. (p.35)

Tots aquests aspectes no es poden portar a terme sense tenir en compte la normativa i recomanacions pels espais exteriors, que s'exposen a continuació.

Normativa i recomanacions pels espais exteriors

Les idees principals que es poden extreure de la *Guía para proyectar y construir escuelas infantiles* (Arnaíz, de Basterrechea, Salvador, 2011) aplicables a la proposta, són les exposades a continuació.

Pel que fa al jardí exterior, és convenient que les tanques tinguin permeabilitat visual, i es preferirà la composició natural, com fusta, troncs, o vegetació (arbusts).

Les diferents zones del jardí, les quals no s'han d'encavalcar, són: zona pavimentada entre el jardí i les aules d'entre 2 i 2'4 metres mínim; zona de terres que consta d'una espai per experimentar i un altre separat per la motricitat; elements de joc per treballar la motricitat gruixuda (enfilel-se, penjar-se, reptar, etc.); una zona de vegetació amb tota diversitat de flora i un hort separat per tanques; i, per últim, una zona d'aigües també és molt recomanable.

El jardí de lactants ha de tenir un sòl tou i ha d'estar separat per una tanca de 70 cm d'alçada i una tancadura perquè els infants no puguin passar sense el consentiment de l'adult.

Altres elements que poden acabar de donar forma al jardí poden ser: bancs per les educadores, un tendal, papereres o rodes.

El magatzem del jardí hauria de tenir barres per penjar els tricicles així com prestatges per guardar el material. A més, tot haurà d'estar a una alçada de 140 cm.

Els paviments exteriors de l'aula de 0-1 any i la zona dels gronxadors, haurà de ser d'un sòl tou i continu, perquè no s'aixequin làmines. I a la resta de jardí, el sol haurà de ser mixt (zones toves i zones de paviment dur).

INTERROGANTS I OBJECTIUS

Per donar resposta a l'interrogant que ens plantegem: Quina proposta educativa de millora d'un pati es pot fer per potenciar el desenvolupament global dels infants?, s'han creat els següents objectius.

L'objectiu principal d'aquest treball és dissenyar una proposta educativa de millora de l'espai del pati d'una escola d'educació infantil (0-6 anys) per potenciar el desenvolupament global dels infants.

Els tres subobjectius que ens plantegem que concreten l'anterior són els següents:

-Analitzar i descriure l'ús del pati i dels materials.

-Conèixer les necessitats educatives i el desenvolupament dels infants de 0 a 6 anys.

-Dissenyar una proposta educativa de millora de l'espai del pati d'una escoleta (0-6 anys).

DISSENY

Metodologia

Aquesta investigació es centra en el marc d'un pla d'acció educativa, ja que es proposa fer una millora de l'espai educatiu del jardí. Per tant, és un estudi de camp, ja que s'ha realitzat en una situació concreta, com és el jardí de l'escola de Xipell. S'ha seguit una metodologia qualitativa per obtenir la informació, atès que s'han fet entrevistes i observacions. Per últim, la investigació és de tipus transversal perquè s'ha portat a terme en un moment concret.

Contextualització

L'estudi s'emplaça a l'escola d'Educació Infantil Xipell, situada al centre del poble de Ciutadella de Menorca, el qual té un nivell socioeconòmic mitjà. La titularitat és del Bisbat de Menorca, per tant, és cristiana. Recull tota l'etapa d'Educació Infantil i consta: d'una aula mixta amb nadons de 0 i 1 any; dues aules de 2 anys, dues aules de 3 anys, una aula de 4 anys i una aula de 5 anys.

Compta amb un equip docent format per 4 tècniques superiors en educació infantil, 7 mestres i 142 infants entre els dos cicles (72 infants al cicle 0-3, i 70 infants al cicle 3-6).

La tria d'aquesta escola ha estat intencionada per tres motius: per la detecció de necessitats, per la proximitat amb la directora i les educadores, i per estar situada al poble natal de l'investigador.

Participants i destinataris

Els participants d'aquest estudi són alhora els destinataris a qui va dirigida la proposta. Per tant, en aquest estudi hi ha dos participants clau, els infants i les educadores de l'escola infanti Xipell. En concret:

- 2 educadores d'Educació Infantil.
- La directora de l'escola, que també és educadora.
- 25 infants de 3 anys.
- 14 infants de 4 anys.
- 19 infants de 5 anys, dels quals 5 han estat entrevistats individualment.
- També s'ha passat la plantilla d'observació-avaluació DAVOPSI, del llibre *Tiempos, espacios y grupos* (Bondioli, i Nigito, 2011, p. 205) durant l'estona del pati.

Instruments

S'han dissenyat dos instruments per poder obtenir la informació que ens plantegem conèixer.

Per una banda, trobem tres entrevistes dissenyades ad hoc: una per les educadores, una per la directora, i una pels infants. Les dues primeres consten de 21 preguntes obertes que fan referència a les joguines, naturalesa i entorn, experimentació, socialització, motricitat, autonomia i les expectatives de millora del jardí. A més, l'entrevista a la directora té 4 preguntes més en relació a l'espai físic del jardí. Les entrevistes als infants (els 5 infants de 5 anys) estan formades per 8 preguntes obertes referents als joguets, la vegetació, el terra i les parets, i les expectatives de canvi del jardí. També se'ls va demanar, a tots els grups, que dibuixessin com voldrien que fos el jardí o el que els hi agradaria que hi hagués.

Per l'altra banda, es va passar la plantilla d'observació-avaluació DAVOPSI, del llibre *Tiempos, espacios y grupos* (Bondioli et al. 2011, p. 205). Consta de 12 situacions referides a: l'organització pedagògica, la seguretat, la vegetació, els elements i objectes, l'aprofitament de l'espai, la personalització d'aquest, el valor social, el paper de l'adult, les habilitats motrius, el joc simbòlic, l'activitat infantil i la naturalesa. Cada ítem té 3 possibles puntuacions i un apartat per afegir comentaris. En aquest cas, el nostre objectiu no era aconseguir una valoració numèrica del jardí, per això, ens hem basat només en els comentaris que escrivíem en relació a l'ítem.

Procediment

Per iniciar aquest estudi es va revisar la literatura i estat actual de l'objecte estudiat per formar el marc teòric on s'emplaça aquest projecte. La recerca bibliogràfica s'ha basat en diferents fonts, concretament llibres i articles. Seguidament es van dissenyar els instruments.

Un cop validats els instruments, ens vam posar en contacte amb l'escola, via telefònica, i en acceptar formar part del projecte, vam començar les entrevistes amb el previ consentiment informat als infants, educadores i directora. Simultàniament, es va fer l'observació al jardí seguint la plantilla explicada anteriorment. Aquest procés es va portar a terme durant el mes de febrer del 2018.

Quan vam tenir totes les dades recollides, es va fer el buidatge, la codificació i l'anàlisi de dades per poder redactar els resultats i discussions. I a partir d'aquí, tenir tota la informació necessària per poder dissenyar la proposta.

Condicions ètiques

Les condicions ètiques seguides per realitzar el projecte han estat, en primer lloc, passar el consentiment informat als participants, i demanar oralment un consentiment per gravar-los amb veu. I, en segon lloc, se'ls ha comunicat que tota la informació seria anònima per reservar els drets personals.

RESULTATS I DISCUSSIÓ

Objectiu 1: Analitzar i descriure l'ús del pati i dels materials

Pel que fa a la dimensió del material i estris del pati, les dues educadores i la directora coincideixen en el fet que la majoria d'aquests estan enfocats a desenvolupar la motricitat gruixuda (desplaçaments amb i sense material). Com diuen les educadores i directora, els jocs amb els quals juguen més els infants per excel·lència són els cotxes i les motos, tot seguit dels gronxadors, i del joc de "fet i amagar", com a joc sense material. De material inespecífic disposen de caixes de plàstic que possibiliten fer construccions, com castells o torres, i un joc lliure. Veiem que aquest punt va en concordança amb el que diuen els teòrics. Basant-nos amb Pikler (1984), els diferents aspectes de desenvolupament dels infants estan relacionats i es troben condicionats per l'entorn on té lloc el desenvolupament. També veiem que en aquestes edats, el desenvolupament motriu dels infants té un paper fonamental (Ruiz Pérez, 1987). Per

tant, és important que aquest entorn sigui de qualitat i pensat tenint en compte als infants.

També, totes comenten que predomina el plàstic, per damunt de la llenya o el cartó, com a material de què estan fets els joguets. Si el que realment ens copsa és el que ens entra a través dels sentits (Martínez, 2015), i aquests infants la major part del temps del jardí estan en contacte amb plàstic, no s'està garantint el correcte desenvolupament dels infants.

Les educadores també comenten que no hi ha una juguina per hom, ja que s'ha d'aprendre a compartir.

Com a expectatives de millora del pati, les dues educadores i la directora, comenten que posarien més material natural, que fos més de llenya, i traurien l'excés de plàstic. Com diu una educadora, "posaríem cosa més de llenya, tot més elements naturals, llevaríem es gran plàstic que tenim ara, que fa molts d'anys que el volem llevar, però mai..."¹. I coincideixen amb els infants en posar un arener, gronxadors nous, i una altra caseta (de colors, afegeixen els infants). Aquests, també proposen posar al jardí una xarranca, unes anelles per penjar-s'hi, una estructura de cordes anomenada aranya, i barreres per quan juguen a pilota no fer mal als companys. També diuen de mantenir el rocòdrom i el tobogan.

Podem veure que aquestes propostes segueixen la línia de la *Guía para proyectar y construir escuelas infantiles* (Arnaiz, et. al., 2011), que proposa diferents elements de joc per treballar la motricitat gruixuda, una zona de vegetació i un hort, i un espai per l'experimentació.

Pel que fa a l'espai, l'entorn és una zona molt tranquil·la i no condiciona el jardí (no se senten gairebé cotxes), així i tot, la naturalesa es té poc en compte. És per aquest motiu que tots estan d'acord en potenciar la naturalesa, afegint plantes, flors i arbres, sigui amb pasteretes o sigui en un espai verd. En aquest sentit, com bé ens comenta Teixidó (2015), no podem separar la natura dels aprenentatges, per tant, aquesta ha d'estar present al jardí.

En aquest aspecte, també ens comenten que posarien una zona amb desnivells i una zona de més tranquil·litat, on els infants poguessin asseure's en calma i estar-se allà. També canviarien el sòl, i concretament la directora comenta que posaria "més zones verdes per poder jugar però que també hi hagués prou espai per córrer, perquè sobretot

¹ Entrevista realitzada a l'educadora 1, el 5 de febrer del 2018 (fragment 28M1.).

els de dos anys necessiten molt d'espai per encaçar-se, per córrer..."². A més, la directora juntament amb una educadora, troben que hi hauria d'haver un hort escolar al jardí. A una educadora li agradaria que hi hagués troncs al jardí i unes espatlleres per enfilar-se, i junt amb l'altra educadora, concorden en posar algun circuit vertical a les parets. Pel que fa a les observacions, s'ha vist que falta seguretat en l'espai, vegetació (hort, plantes, cova o caseta per amagar-se, etc.), més material natural, un arener, sortides d'aigua i, zones per estar en calma i reunir-se en petits grups. Per tant, aquesta informació es veu reforçada quan Arnaíz et al. (2011), comenten que és convenient que hi hagi una zona de vegetació al jardí, juntament amb un hort, un sòl mixt, tou i paviment dur i una zona d'aigües.

Objectiu 2: Conèixer les necessitats educatives i el desenvolupament dels infants de 0 a 6 anys

Quant al desenvolupament dels infants, la capacitat que es treballa al jardí és la físicomotriu, predominant el joc de córrer i d'anar i venir amb els cotxes i les motos. Com ens diu la directora de l'escola, "a n'es pati, quasi bé tot els jocs que hi ha són jocs d'equilibri, psicomotrius, de desplaçaments..."³. I com veiem en la classificació de Ruiz Pérez (1987), les habilitats de les quals parla són bàsicament motrius, és a dir, prenen un paper principal en el desenvolupament.

Com comenten les educadores i la directora, l'experimentació al jardí la treballen amb materials de la natura segons les estacions (fulles) o amb propostes que les educadores preparen (aigua, sorra). Pel que fa a l'autonomia, l'estona del jardí és un moment independent de joc lliure i d'aprendre a tenir iniciativa, on les educadores intervenen per petició dels infants o quan hi ha alguna situació greu. El treball de les educadores en aquest moment és d'observació.

Quan a la socialització, les educadores comenten que els infants no comparteixen jardí amb els nens i nenes d'altres cursos durant les estones del jardí, només ho fan en ocasions especials. Ens comenten que la raó és perquè els nadons no surten sempre al jardí i també és perquè ells disposen d'una zona de jardí per a ells. Però sí que comparteixen el moment al jardí amb les altres classes, i la relació és molt bona perquè ja es coneixen d'altres anys, ens comenta una mestra. En aquest aspecte, Marín (2012)

² Entrevista realitzada a la directora, el 5 de febrer del 2018 (fragment 54D.).

³ Entrevista realitzada a la directora (fragment 2D.).

ens comenta que el temps al jardí és un moment de màxima convivència, i a l'escola Xipell, veiem que ho treballen per grups d'edat.

DEL QUE HI HA A UNA NOVA PROPOSTA DEL JARDÍ

A continuació s'exposa quin és l'estat actual del jardí, i seguidament, es presenta la proposta de reforma.

Pel que fa a l'estat actual del jardí ressaltem el següent.

Al jardí dels nadons hi ha petits desnivells gràcies a troncs no fixats que hi ha a terra. També trobem que la majoria del material que hi ha és de plàstic (túnel, caseta, balanci), i el sòl és d'un paviment dur.

El jardí del primer cicle hi trobem una caseta de mà d'obra, uns gronxadors, tricicles i motos, i dos tobogans i una rampa amb palets com a desnivells. El sòl és majoritàriament dur, llevat de la zona dels tobogans que és de cautxú.

En el jardí del segon cicle destaca l'estructura del tobogan i el rocòdrom, les dues amb el sòl de cautxú. També hi ha una caseta de mà d'obra, rodes de vehicles i una porteria de futbol, juntament amb una cistella de bàsquet.

En general, com podem veure a les imatges, en els espais predomina el ciment rugós, l'excés de plàstic en les joguines, i, manca de possibilitats d'explorar i manipular, per tant, es veu convenient una millora per poder oferir un jardí de qualitat.

Fotografia del pati de nadons

Font: elaboració pròpia (2018)

Fotografia del pati del primer cicle

Font: elaboració pròpia (2018)

Fotografia del pati del segon cicle

Font: elaboració pròpia (2018)

La proposta de millora que presentem està basada en els resultats obtinguts a les entrevistes a les educadores i la directora del centre, a les xerrades amb els infants, i tenint com a referència el marc conceptual juntament amb la normativa.

Jardí nadons

1. **Sòl:** Seguint les recomanacions de la “Guía para proyectar y construir escuelas infantiles”, pel sòl del jardí de nadons proposem un terra tou de cautxú, ja que en aquesta edat, passen la major part del temps a terra, gatejant, reptant, i manipulant joguines.
2. **Tronc i turó:** Els aprenentatges es basen en els canvis de posició i desplaçaments (gatejar, reptar, etc.), a més, és quan comencen a caminar. Per això, suggerim posar com a desnivells un tronc i un turó. D'aquesta manera els estarem proposant reptes perquè desenvolupin la seva motricitat.
3. **Banc educadores:** Es proposa posar un banc al jardí per poder gaudir d'un moment de descans quan es necessiti, i poder compartir moments més íntims amb un infant fent jocs de falda, per exemple.
4. **Plantes:** A la zona de la paret, hem pensat posar-hi una pastera per sembrar-hi plantes aromàtiques i amb flors. Aquesta serà una manera d'apropar la natura i vegetació als infants, i alhora descobriran olors, colors, textures, formes, etc.
5. **Zona propostes:** Al mig del jardí, hem deixat una zona sense desnivells ni objectes perquè les educadores puguin fer propostes pels infants amb diferents materials (jocs de l'aula, jocs amb teles, etc.).

Per separar els dos espais (jardí de nadons i jardí del primer cicle), es planteja posar una **tanca de fusta**, que permeti veure-hi a través, amb una alçada de 70 cm (seguint la “*Guía para proyectar y construir escuelas infantiles*”) i amb una obertura, perquè quan les educadores ho permetin, els infants puguin passar.

Jardí primer cicle

- 6. Sòl:** En aquest jardí, hi ha dos tipus de sòl. Trobem una zona de sòl tou de cautxú (per amortir les possibles caigudes de la zona del rocòdrom) i una zona de sòl pavimentat. Aquest últim serà de formigó polit, amb un acabat llis per reduir les ferides que es puguin fer en caure.
- 7. Caseta i terrassa:** La caseta que hi ha al jardí no es modificarà, i a l'entrada s'estendrà una petita terrassa amb bancs del mateix material perquè els infants puguin tenir una zona de calma i reunió.
- 8. Rocòdrom:** Proposem un rocòdrom de paret perquè els infants puguin treballar la seva motricitat escalant. En aquesta zona el sòl serà de cautxú.
- 9. Banc:** Al costat de la tanca que separa els dos jardins hi posarem un banc, ja que és una zona que permet controlar la tanca, i alhora es té bastant visibilitat del jardí.
- 10. Arener i circuit:** Seguint el disseny de les educadores de tenir un arener al jardí, es planteja posar-lo al costat del rocòdrom. L'espai estaria format per l'arener quadrat, i un circuit de paret, perquè els infants puguin experimentar, manipular i crear. A més, s'enriqueix aquesta zona de joc amb coladors, galledes, pales, poals, i culleres, per oferir més possibilitats als infants. Aquest els ofereix als infants conèixer un material natural poc habitual per a ells.
- 11. Circuit vertical de rampes:** Al costat de l'arener, suggerim col·locar un circuit vertical, ja que observant el jardí i el joc dels infants, i parlant amb les educadores, creiem necessari enriquir i treure profit de les parets. A més, és una bona oportunitat perquè els infants juguin canviant la perspectiva, ja no jugaran a terra com solen estar acostumats, sinó que jugaran verticalment.
- 12. Túnel i troncs:** Al davant del circuit vertical, proposem un túnel fet amb plantes enfiladisses, i al costat plantar-hi plantes aromàtiques perquè vegin diferent vegetació. A més, el túnel ofereix la possibilitat de sentir-se recollits i poder jugar a amagar-se. En sortir del túnel, trobem un tronc llarg i petits troncs circulars, per brindar als infants l'oportunitat de fer equilibris.
- 13. Hort:** Com ens comenten les educadores, al costat dels troncs es podria fer un hort escolar. Fet que implicaria l'aprenentatge de tenir cura de les llavors que s'hi

sembrin, i tinguin ganes de, en haver crescut, menjar-se-les, i s'acostaran a la dimensió temporal i al procés de creixement de les plantes.

- 14. Pàrquing:** Jugar és divertit, però també hem d'ensenyar a recollir, i tenir cura de les joguines. Per tenir les motos i cotxes ben endreçats, proposem crear un pàrquing al costat de la paret del fons, perquè, en acabar de jugar, els infants hi desin els vehicles. El pàrquing estarà delimitat per unes línies pintades a terra, simulant-ne un de real.
- 15. Zona cotxes:** La zona de cotxes és una recta on els infants podran anar i venir amb els seus vehicles. Com ens van dir les educadores, és un dels jocs per excel·lència dels infants en aquestes edats.
- 16. Pneumàtics amb plantes:** Per tal de definir l'espai, utilitzarem uns pneumàtics amb plantes sembrades a dintre en forma de filera. Als dos extrems de la zona de cotxes, també hi haurà aquests pneumàtics, que a l'hora d'acostar la natura i vegetació als infants, serviran per amortir els cops dels vehicles.

Jardí segon cicle

- 17. Sòl:** En aquest jardí hi haurà dos tipus de sòl, un sòl tou (cautxú) i un de dur (formigó). El sòl tou el trobarem a la zona de plataformes i de la rampa perquè és on hi ha més risc de caigudes; i el sòl dur, el trobarem a la resta del jardí.
- 18. Magatzem propostes:** Al costat de la sortida principal del jardí, hi ha un magatzem, on es posaran prestatgeries per tal de poder-hi guardar joguines i materials del jardí. Aquestes estaran a una alçada de 140 cm perquè només tinguin accés les educadores i així poder anar variant les propostes i material del pati.
- 19. Zona propostes:** Aquest espai ampli està pensat per oferir jocs alternatius als infants. Per exemple, jocs amb teles, jocs tradicionals, o altres materials.
- 20. Xarranca:** La xarranca és un joc tradicional amb el qual es treballa la motricitat i coordinació de les extremitats, a més, als infants els agradaria seguir-la tenint, així doncs, proposem que quedi al mateix lloc on està ara.
- 21. Casetes i terrassa:** La caseta que tenen al jardí quedarà igual com està, però se li afegirà una extensió per crear una terrassa amb bancs del mateix material i al final, una altra caseta. L'espai de la terrassa ofereix als infants una zona de recolliment i calma. Tant infants com educadores, creuen convenient mantenir i afegir una caseta nova, i amb les observacions també s'ha vist que és convenient que hi siguin.

- 22. Zona d'imitació:** En aquesta zona suggerim pintar un conjunt de rodones de colors a terra i un altre igual al davant, per fer l'efecte mirall, i poder jugar a imitar el que fa l'altre. És un joc que s'ha de jugar amb parelles com a mínim, i per tant, treballa la socialització dels infants, i alhora la coordinació amb l'altra persona. També es poden posar diferents guixos i que els infants puguin dibuixar i pintar a terra.
- 23. Arener i circuit:** Al costat de la caseta nova, es proposa col·locar un arener amb un circuit, ja que fent les observacions i amb les entrevistes amb infants i educadores, s'ha vist la falta que fa.
- 24. Banc:** Proposem posar un banc per les educadores o infants que hi vulguin seure i descansar.
- 25. Plantes:** A dues entrades de la zona dels porxos, es proposa fer-hi una pastera per plantar-hi plantes i flors, així com van demanar els infants i educadores, i alhora és una manera d'introduir la natura i vegetació.
- 26. Zona plataformes**
- **Tobogan:** proposem, juntament amb els infants, mantenir l'estructura gran del tobogan que hi ha.
 - **Túnel grimpador:** és una estructura que ofereix als infants la possibilitat de treballar la motricitat, tant escalant com passant per sota del túnel.
 - **Tronc:** estarà situat entre la zona de la font i el rocòdrom, i així treballar l'equilibri amb els infants.
 - **Rocòdrom:** es mantindrà el rocòdrom que ja tenen al pati.
- 27. Font i circuit d'aigua:** al costat del tobogan, hi haurà una font amb una canal, perquè els infants tinguin l'oportunitat de jugar amb l'aigua, experimentar i veure les possibilitats d'aprenentatges que ofereix. A més, al costat hi haurà una clau de pas inaccessible pels infants per tancar l'aigua quan convingui.
- 28. Rampa:** A l'última corba dels porxos, proposem unificar-la amb la zona de les plataformes utilitzant el mateix sòl (cautxú) i treure els esglaons, per crear una rampa a manera de desnivell.

Per últim, suggerim pintar els dos jardins de color blanc, ja que la pintura en algunes zones està molt desgastada, i així aconseguirem una uniformitat a l'espai. L'únic que conservariem de les parets és el quadre pintat al jardí del jardí del primer cicle, de l'autor Marc Jesús.

Un possible ordre de prioritats de canvi, segons el nivell de necessitat seria el següent: jardí de nadons, els dos areners, l'hort, el rocòdrom del primer cicle, els pneumàtics amb

la vegetació, i la font d'aigua. A continuació, es podrien anar introduint totes les altres propostes de millora.

Tot seguit, podeu veure el resultat en forma de plànol de la proposta de canvi:

Font: elaboració pròpia en col·laboració amb IIBB Arquitectes (2018).

Vista del jardí del primer cicle

Vista del jardí del segon cicle

Font: elaboració pròpia en col·laboració amb IIBB Arquitectes (2018).

CONCLUSIONS

Fent una retrospectiva al nostre plantejament inicial, podem veure com les entrevistades coincideixen amb els referents teòrics, quant a la importància d'un arener, un hort escolar, i la continuïtat de les motos i els cotxes.

Alhora, les visions de les educadores i dels infants són diferents en alguns aspectes, com per exemple la incorporació d'una estructura anomenada aranya, però també coincideixen en altres, com la incorporació d'una nova caseta al jardí.

Com hem vist, és molt necessari que els espais exteriors tinguin la mateixa importància que els interiors (Ritscher, 2012). Que estiguin dissenyats pensant en l'estètica i tenint en compte que al jardí és on més juguen els infants i, "el joc té a l'educació infantil la consideració d'àrea d'aprenentatge" (Balcells, 2015, p.32).

Gràcies a la informació extreta de les entrevistes i el marc teòric, hem detectat que hi ha canvis necessaris al pati, alguns d'ells més prioritaris que d'altres, com s'ha exposat anteriorment.

Tot això s'ha fet sense oblidar-nos dels protagonistes d'aquest espai, els infants en primer lloc, i seguidament les educadores, ja que la seva informació ha estat clau per poder ajustar al màxim la proposta a les seves necessitats, desitjos i possibilitats.

Per finalitzar, podem dir que la pregunta plantejada al principi, "quina proposta educativa de millora d'un jardí es pot fer per potenciar el desenvolupament global dels infants?", s'ha vist enllestida amb un bon resultat, i esperem que compleixi les expectatives dels destinataris.

LIMITACIONS I PROSPECTIVA

Podem afirmar que aquest projecte pot ser l'inici d'un canvi en el jardí de l'escola de Xipell, tot i ser conscients que no és un canvi que es pot fer en un període de temps curt, sinó que s'ha de mirar amb perspectiva.

També creiem que serà d'utilitat per les educadores veure noves propostes i materials, contextualitzats en un mateix espai, per poder donar lloc a un replantejament del jardí.

Per últim, cal esmentar que per dur a terme aquesta proposta s'hauria d'aprovar el canvi per tot l'equip docent, també seria necessària la supervisió d'un arquitecte, així com un pressupost orientatiu de la reforma.

REFERÈNCIES

- Arnaíz, S., de Basterrechea, I., Salvador, S. (2011). Guía para proyectar y construir escuelas infantiles [arxiu PDF]. Recuperat de <http://femp.femp.es/files/566-1151-archivo/Gu%C3%ADa%20para%20proyectar%20y%20construir%20escuelas%20infantiles.pdf>
- Balcells Sanahuja, M. (2015). L'espai a l'escola d'educació infantil. *Fòrum: Revista d'Organització i Gestió Educativa*, 38, 31-35.
- Bassedas, E., Huguet, T. i Solé, I. (1996). *Aprender i enseñar a l'educació infantil*. (2ª edició). Barcelona: Graó.
- Carbonell Sebarroja, J. (2015). Arquitectura escolar i model pedagògic. *Fòrum: Revista d'Organització i Gestió Educativa*, 38, 5-10.
- Gradaïlla, A. i Navarro, M. (2015). Entrevista amb Agnès Barba: directora de l'Escola dels Encants (Barcelona). *Fòrum: Revista d'Organització i Gestió Educativa*, 38, 45-48.
- Marín, I. (2009). *Els patis de les escoles: espais d'oportunitats educatives*. (1ª edició). Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
- Marín Santiago, I. (2012). Els patis de les escoles: espais d'oportunitats educatives. *GUIX: Elements d'Acció Educativa*, 389, 33-35
- Martínez, M. (2015). Relacionarse con el espacio exterior, un derecho del niño. *In-fàn-cia: educar de 0 a 6 años*, 152 (mayo-junio), 16-22.
- Ramos, D. (2004). El jardí de l'escola bressol, un espai significatiu per als infants. *Guix d'Infantil*, 19, 11-14.
- Ritscher, P. (2012). *El jardí dels secrets: Organitzar i viure els espais exteriors a les escoles* (3ª edició). Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat.
- Pikler, E. (1984). *Moverse en libertad: desarrollo de la motricidad global* (4ª reimpressió). Madrid: Narcea
- Sasot Ibáñez, S. (2015). Arquitectura escolar al nord d'Europa. *Fòrum: Revista d'Organització i Gestió Educativa*, 38, 18-23.
- Silvestre, E. i Solanas, T. (2015). Arquitectura escolar: sostenibilitat i salut. *Fòrum: Revista d'Organització i Gestió Educativa*, 38, 24-30.
- Tardos, A. (2011). *L'adult i el joc de l'infant*. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat.
- Teixidó Palau, M. (2015). Diàlegs entre arquitectura i pedagogia. *Fòrum: Revista d'Organització i Gestió Educativa*, 38, 11-17.